

a s uváděním tehdejších rasových teorií do praxe, avšak s gestapem jako institucí mají společného jen málo či dokonce vůbec nic. Extrémním příkladem tohoto přístupu je část šesté kapitoly věnovaná deportacím německých Romů, o kterých sám autor výslovně píše, že jejich realizace spadala výlučně do pravomoci kriminální policie kripo, nikoli gestapa.

V závěrečné kapitole autor nastínil poválečné zúčtování s gestapem jako institucí i s jeho jednotlivými příslušníky. I zde autor uvádí několik zajímavých konkrétních příkladů, celkově však tato kapitola žádné zásadní odhalení nepřináší: z odsouzených příslušníků si jen málokterý odpykal trest v plné výši, velká část bývalých agentů gestapa se dokázala zejména do západoněmecké společnosti bez větších problémů začlenit a se vzrůstajícím časovým odstupem od skončení druhé světové války se snižovala průměrná výše trestů a naopak stoupal počet osvo-

bozujících rozsudků. Stojí nicméně za zmínku, že před soudem stanuli nejen příslušníci gestapa, ale v řadě případů i udavači, na jejichž podnět gestapo zahajovalo vyšetřování.

Přestože se autor místy pouští do příliš širokých výkladů souvislostí, čímž se kniha poněkud odchyluje od původního záměru, dokázal vyvrátit řadu mýtů panujících ohledně činností gestapa a předložit akademické obci i širší čtenářské veřejnosti čtivou práci, která se nezpronevňuje požadavkům kladeným na odbornou publikaci. Kvalitní práci odvedl i zkušený překladatel Jindřich Mandák a textu knihy tak lze vytknout jen několik drobností jako posunutí začátku druhé světové války o čtyři měsíce (s. 121) či v českém jazykovém prostředí nepříliš obvyklé užívání křestních jmen při psaní o skutečných historických postavách.

*Martin Liška**

FRIČ, Pavol (ed.) (2016): *Občanský sektor v ohrožení?* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Občanská společnost, jedněmi proklínaná, druhými vzývaná, ale přes to všechno velmi důležitá pro fungování liberálních demokracií. I z tohoto důvodu je jí přičítána velká důležitost v akademickém prostředí. Práce Karla B. Müllera jsou ve své podstatě již základní literaturou k tématu v oblasti politologie, historie či filozofie, ale zpravidla nesou spíše normativně-ontologický nádech. Nyní se však výrazně přihlásil o slovo se svým autorským kolektivem sociolog Pavol Frič s novou knihou vydanou v naklada-

telství SLON a nazvanou *Občanský sektor v ohrožení?* A na úvod si řekněme, že je to pokus zdařilý a přínosný.

V první řadě upoutá tradičně povedený design, který je u nakladatele standardem, ačkoliv drobnou záhadou pro leckoho zůstává výběr ilustrací na titulní stránku, kdy tentokrát padla volba na pravděpodobně tuláky přicházející do zasněžené vesnice. Nicméně vizuálně je vše poměrně vkusné a redakční práce je odvedena velmi spolehlivě, ale nesudme knihu dle obalu, byť by to v tomto případě nebylo asi vážným přešlapem.

*Mgr. Martin Liška, Ústav světových dějin, Filozofická fakulta UK, Martin-Liska@seznam.cz.

Předložená publikace se snaží, byť možná spíše implicitně, odpovědět na otázku, zdali všudypřítomná zmiňovaná krize je skutečnou hrozbou i pro občanský sektor. Text tak rozhodně není historickou sondou, ale výsostně aktuální empiricky zakotvenou analýzou modernizačních procesů v rámci občanského sektoru, která přináší poměrně zajímavé odpovědi na otázky, již mohou být poněkud znepokojivé. Jako kupříkladu první kapitola, jež se věnuje změnám v občanském sektoru a obecně i otázce image občanských organizací. I laickým okem je ve veřejném diskursu pozorovatelný trend poklesu či asi lépe řečeno ztráty důvěry k občanským organizacím v rámci společnosti, což je důsledkem střetu Václava Havla a Václava Klause o občanskou společnost. Zatímco Havlovou snahou bylo budovat silnou občanskou společnost, tak Václav Klaus stanul v čele odmítačů, kteří v rozvoji občanských aktivit spatřovali hrozbu pro demokracii. Výsledky šetření pak ukazují, že intenzivní Klausova propaganda padla na úrodnou půdu, zejména v posledních letech (Můžeme jen spekulovat, jak výraznou roli sehrává migrační krize.) nedůvěra občanů v občanský sektor stoupá s častým argumentem, že jediným cílem je zisk státních dotací na úkor potřebných. To se ostatně projevuje i v otázce financování, které je věnována následná kapitola. Objem financí ze státního rozpočtu sice narůstá, ale pořád je možné nalézt výrazné nedostatky v tomto procesu, jež zpravidla díky nastavení státní správy nedokáže rozlišovat například mezi charitativními a sportovními organizacemi.

V otázce participace občanů otevírá další kapitola zajímavé roviny občanské angažovanosti. Vedle klasického a v českém prostředí velmi důkladně

zpracovaného tématu voleb se zde autoři věnují otázce místních referend jako nástroje občanské participace. Referenda jsou však zatím chápána spíše jako forma rezistence vůči rozhodnutím elit a výzkumy ukazují, že spíše než pozitivní ovlivňování věcí veřejných je cílem hájení vlastních zájmů, tudíž dominují tzv. NIMBY (Not In My BackYard) otázky. Problematické je však vyjádření autorů, že referenda leží na pomezí konvenční a nekonvenční participace. Toto tvrzení se zdá poměrně problematické, protože lze jen těžko zařadit, byť na pomezí, aktivitu, která je zcela legální a ukotvená zákonem. Zcela jednoznačně je však možné tyto aktivity chápat jako prostředek občanské participace. Ostatně s tím souvisí i diskuse nových trendů, kde se objevuje téma virtuálního aktivismu. To je otázka, jež by jistě stála za hlubší rozpracování, protože otevírá mnoho rovin pro výzkum. Je to otázka kvality či plnohodnotnosti takovéto participace a vedle toho i záležitost tzv. digitální propasti, tedy nerovného přístupu k těmto možnostem participace.

Autoři ale dochází i k řadě závěrů, které jsou v perspektivě zastánců občanské společnosti poněkud znepokojivé. De facto se jedná o skutečnost, že se vzrůstající mírou profesionalizace organizací občanské společnosti dochází k tomu, že ztrácejí schopnost oslovit občany a mobilizovat je. Ti se naopak začínají mobilizovat na individuální bázi bez organizačního zázemí, a tím v zásadě ubírají legitimitu občanských organizací a v určité perspektivě napomáhají jejich ostrakizaci.

Nicméně není zde zcela prostor na výčet partikulárních témat knihy, kterých otevírá nespočet. Velkou devizou publikace je solidní základ ve výzkumech a velmi širokém spektru literatury, v tomto ohledu nelze téměř

nic vážnějšího vyčíst. Snad jen absenci jakéhokoliv textu Karla B. Müllera ve zdrojích. Může se zdát, že snad jeho texty jsou až moc historizující, filozofující či cokoliv jiného, ale v rámci české sociálně vědní produkce mají nezastupitelné místo, avšak předpokládám, že autoři předložené publikace jsou s nimi seznámeni. Na druhou stranu se dá najít v soupisu skutečně vše podstatné, co domácí autoři dokázali k tématu vyprodukovat. Ano, určitě v knize čtenáři najdou problematičtější body, ale to je dáno spíše náhledem na problematiku než špatným přístupem autorů.

Knihu Pavola Friče a jeho kolektivu lze jistě doporučit všem zájemcům o problematiku občanské společnosti. Je velmi pravděpodobné, že se stane referenčním bodem pro další výzkumy a texty v této oblasti, jelikož otevírá řadu důležitých (a nezpracovaných) témat. A je jen dobře, že text podobného ražení je nyní akademické obci k dispozici, protože může stimulovat další zájem o participaci občanů, občanskou společnost a další kroky vedoucí ke zvýšení kvality demokracie.

*Petr Bláha**

*Mgr. Petr Bláha, Katedra politologie a filozofie, Filozofická fakulta, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Petr.Blahaml@ujep.cz.